

ISSN 2181-5291

PSIXOLOGIYA

ILMIY JURNAL

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

SCIENTIFIC JOURNAL

№ 4, 2023

www.buxdu.uz

The journal was registered with the certificate № 05-45 on February 25, 2011 at Bukhara Region Press and Information Administration of Uzbekistan Press and Information Agency

According to the resolution №201/3 as of December 26, 2013 of the Presidium of Supreme Attestation Commission under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan the journal was included into the list of scientific journals in which scholarly articles on the scientific results of dissertations on Psychology must be published.

Address:

200117, Bukhara city,
K.Murtazoyev street, 11
Bukhara State University
Editorial and publishing
Department
Phone: +998 (94) 837-18-38

**The journal is published 4
times a year**

Website: www.buxdu.uz
E-mail:
nashriyot_buxdu@buxdu.uz

Jurnal O'zbekiston Matbuot va axborot agentligi Buxoro viloyat matbuot va axborot boshqarmasida 2011- yil 25-fevral № 05-45-sonli guvohnoma bilan ro'yxatga olingan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi OAK Rayosatining 2013-yil 26-dekabrda 201/3-sonli qarori bilan psixologiya fanlari bo'yicha dissertatsiya ishlari ilmiy natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo'lgan ilmiy jurnallar ro'yxatiga kiritilgan.

Tahririyat manzili:

200117, Buxoro shahri,
K.Murtazoyev ko'chasi, 11-uy
Buxoro davlat universiteti
"Tahririy-nashriyot" bo'limi
Tel: +998 (94) 837-18-38

**Jurnal 1 yilda 4 marta
chiqadi.**

Website:
www.buxdu.uz
E-mail:
nashriyot_buxdu@buxdu.uz

Журнал зарегистрирован Бухарским областным управлением агентства печати и информации Республики Узбекистан. Свидетельство № 05-45 от 25.02.2011г.

Журнал включен в список обязательных выпусков ВАК при Кабинете Министров Республики Узбекистан на основании решения ВАК №201/3 от 26 декабря 2013 года для получения учёной степени доктора психологических наук.

Адрес:

город Бухара 200117,
улица М.Икбола, 11
Бухарский государственный
университет
Редакционный отдел
тел: +998 (94) 837-18-38

**Журнал выходит 4 раза в
год.**

Website:
www.buxdu.uz
E-mail:
nashriyot_buxdu@buxdu.uz

Olimov Laziz Yarashovich,

Buxoro davlat universiteti, Psixologiya va sotsiologiya kafedrasida dotsenti, Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

SUD-PSIXOLOG EKSPERTI KOMPETENTLIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Annotatsiya. Ushbu maqolada sud psixolog eksperti faoliyatida kompetentlik omillarining namoyon etilishi va rivojlanishini tadqiq etish hamda uning o'ziga xos ijtimoiy-psixologik omillarini takomillashtirish haqida fikr yuritilib, sud psixolog eksperti ijtimoiy-psixologik kompetentligini rivojlantiruvchi ijtimoiy-psixologik omillar, komponentlarini aniqlash, sud psixolog ekspertidagi kommunikativ, emotsional va shaxslilik komponentlarining namoyon bo'lishi va rivojlanishini tadqiq qilish; sud psixolog ekspertlarining sotsial-psixologik kompetentligini rivojlantirishda ularning sud-huquq tizimi bilan bog'liqligi ochib berilgan.

Kalit so'zlar: sud psixolog eksperti, ijtimoiy-psixologik kompetentligi, sud psixologik ekspertizasi, kasbiy kompetentlik, kompetentlik, emotsional intellekt, kasbiy faoliyat.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПОВЫШЕНИЯ КОМПЕТЕНТНОСТИ СУДЕБНОГО ПСИХОЛОГА-ЭКСПЕРТА

Аннотация. В данной статье рассматривается исследование проявления и развития факторов компетентности в деятельности судебного психолога и совершенствование ее конкретных социально-психологических факторов, выявление компонентов, исследование проявления и развития коммуникативных, эмоциональных и личностных компоненты судебного психолога; в развитии социально-психологической компетентности судебных психологов раскрывается их связь с правовой системой.

Ключевые слова: судебный психолог-эксперт, социально-психологическая компетентность, судебно-психологическая экспертиза, профессиональная компетентность, компетентность, личность эксперта, эмоциональный интеллект, профессиональная деятельность.

PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF IMPROVING THE COMPETENCE OF A FORENSIC PSYCHOLOGIST EXPERT

Abstract. This article discusses the study of the manifestation and development of factors of competence in the activities of a forensic psychologist and the improvement of its specific socio-psychological factors, the identification of components, the study of the manifestation and development of communicative, emotional and personal components of a forensic psychologist; in the development of socio-psychological competence of forensic psychologists, their connection with the legal system is revealed.

Key words: forensic psychologist-expert, socio-psychological competence, forensic psychological examination, professional competence, competence, personality of an expert, emotional intelligence, professional activity.

Kirish. “Sud ekspertizasi to'g'risida”gi O'zbekiston Respublikasi qonunida sud ekspertizasi sohasidagi munosabatlarni tartibga solish borasida muhim vazifalar belgilab berilgan. Bu qonunda ko'rsatilgan bunday muhim vazifalarni bajarishda sud psixolog ekspertlari ijtimoiy-psixologik kompetentligini takomillashtirishga oid tadqiqotlar muhim ahamiyat kasb etadi. Shu boisdan, sud psixolog ekspertlari ijtimoiy-psixologik kompetentligini oshirish, ularning shaxsiy sifatlariga xos bo'lgan xususiyatlarni ro'yobga chiqarish, psixokorreksion va rivojlantiruvchi usullar orqali ularning kasbiy faoliyat samaradorligiga bevosita ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik kompetentlik omillarini shakllantirish dolzarb muammo sifatida qaraladi.

Sud doimiy ham real voqelikni adekvat aks ettiruvchi u yoki bu shaxslar tomonidan yetkaziladigan ish uchun muhim bo'lgan faktlar haqida ma'lumotlarga to'liq ega bo'la olmaydi. Bu esa turli sabablar va odatda sub'ektiv sabablar bilan izohlanadi (masalan, qabul qilish sharoitlarning xususiyatlari va sub'ektning shaxsiy fazilatlarini, umuman xulq-atvor vaziyatining psixologik spesifikasi bilan). Ushbu sabablarni aniqlash ob'ektiv

haqiqatga erishish uchun o'ta muhimdir. Bundan tashqari, bir qator psixologik omillar mavjud bo'lib, ularni bilish sudning ish ko'rish predmetiga to'g'ri huquqiy baho berish uchun zarurdir. Va bunday holatlarni aniqlash uchun psixologiya sohasida maxsus bilimlarga ega bo'lish talab qilinadi. Odatda bunday bilimlarga psixologik ekspertizani o'tkazadigan mutaxassislar ega bo'ladilar.

Agar psixik sog'lom inson avval kelishib, keyinchalik sudda o'z harakatlarini boshqara olmaganligini (ongli tarzda amalga oshirmaganligi) va ularning mazmunini tushunmaganligini ta'kidlab tursa, chunki bunga qattiq ruhiy iztirob sabab bo'lgan va u hammasini oqilona o'ylab chiqmagan bo'lsa – bu vaziyatda nima qilish kerak? kabi savollarni yechimini topish o'ta muhim masalalardan biri hisoblanadi va bu borada bir necha yillik tajribaga ega bo'lgan sud psixolog ekspert(lar)i holatga adekvat baho bera olishadi.

Bunday arzni e'tiborsiz qoldirish mumkinmi yoki sud uni tekshirish chiqishga majburmi? “Ha”, – degan taqdirda ham – qanday dalillar eng samarali bo'lishi mumkin? Aynan ana shu yerda maxsus psixologik bilimlar sud ekspertizasining jarayon shaklida bo'lishi zarurdir.

Psixologik tadqiqotning umumiy usullariga asosan: eksperiment, psixodiagnostika, taxmin qilish, modullashtirish, ta'sir o'tkazish usullarini kiritish mumkin. O'z navbatida, umumiy usullarning har bittasi maxsus usullar majmuidan iborat bo'lishi muhim ahamiyat kasb etadi.

Psixologiya rivojlanishining zamonaviy ko'rinishlaridan biri bu - sud psixologik ekspertizaning katta imkoniyatlarga ega bo'layotganligi hisoblanadi. Albatta, bu imkoniyatlar chegarasiz degani emas. Bu borada O'zbekistonda yechilmagan muammolar hali juda ham ko'p. Masalan, ayrim ishlarda psixologik sababni aniqlash imkoniyati yetarli emas, ammo shaxsning asosiy sabab chiziqlari iyerarxiyasini va mazmunini aniqlash real holatdir.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Sud psixologik ekspertizaga huquqiy holatlarni aniqlash vazifasi yuklanib, faqatgina ko'rsatmalar haqiqiylikigina tekshirish emas, balki ularni isbotlash, qonunbuzarlikni sodir etgan shaxs hatti-harakatlarida aybdorlikni aniqlash vositasi sifatida mustahkamligini tekshirish ham kiritilganligini ko'rishimiz mumkin. Garchi bunga asos bo'lmasa ham, qandaydir ishonchsizlik haligacha ham oxirigacha bartaraf etilmagan. Aksincha, qonuniy sud ishida mukammallashib borayotgan amaliyotning, o'sib borayotgan ehtiyojlari sharoitida, zamonaviy psixologiya fanining imkoniyatlariga yetarlicha baho berilmaslik o'rinlidir.

Ta'kidlash joizki, amaliy psixologiyada yuridik amaliyot ehtiyojlari uchun uning qo'llanilishi asosan jinoiy jarayon ishtirokchilari ko'rsatmalarining haqiqiylikini aniqlash metodikalarini ishlab chiqish uchun qo'llanilgan. T.V.Saxnova yozishicha, bir tomondan bu qonunbuzar shaxsini o'rganib chiqishga e'tibor kuchayishidan darak bergan (ilgari u faqat qonunbuzarning o'zini o'rganilishida to'xtalgan), bu esa o'z navbatida, obektiv va sub'ektiv tomonlarni inobatga olgan holda, sodir etilgan qonunbuzarlikka aniq va to'g'ri baho berishga imkon bergan. Boshqa tomondan, jarayon ishtirokchilarining ko'rsatmalarini haqiqiy ekanligini isbotlash uchun, sud psixolog eksperti sud yoki tergov jarayonida berilgan ma'lumotlar qay darajada haqiqiy ekanligini aniqlash bo'yicha vazifani o'z zimmasiga yuklatadi.

T.V.Saxnova yondashuvlarning tipik misollarini keltiradi, ular haqiqatni aniqlash ekspertizasi doirasida shaxsga tashxis qo'yish uchun qo'llanilgan. Respondentning erkin hikoyasi (o'zi bilan sodir bo'lgan holat yoki hodisa to'g'risida bildirgan fikrlari) va ekspert bergan savollarning javoblari asosida, obektiv u yoki bu shaxs tipi bilan shartlangan, yolg'onchilik belgilari mavjudligi (yoki mavjud emasligi) haqida xulosa qilinadi. Taxmin qilinishicha, sovuqqon, xo'mraygan va yopiq odam oldindan uyulab qo'ygan yolg'onni aytishga tayyor bo'lishadi. Shuning uchun u bergan ko'rsatmalar ahamiyatli emas. Bajarilmagan istak-xohishlar majmui mavjud bo'lgan shaxsning ko'rsatmalari ham to'la haqiqiy, deb tan olinmasligi mumkin, biroq boshqa sabablariga ko'ra: subyekt boshqalar nigohida o'z mavqeyiga ega bo'lishi uchun, tilaklarini qiziq tarzda amalga oshiradi. Bu turdagi ekspertizalar voyaga yetmagan guvohlarga nisbatan samaralidir. Bu borada shuni ta'kidlash joizki, o'sha paytda ishonchli, ilmiy asoslangan shaxsni tadqiq etish bo'yicha metodikalar ishlab chiqilmagan edi, shu tufayli ekspert vazifasini obektiv tarzda hal etish imkoni bo'lmagan [121].

O'rganish jarayonida keltirilgan vajlarning haqiqiylikini aniqlash ekspertizaning asosiy kamchiligi bundan iborat bo'lmagan. Ko'rsatmalarining haqiqiylik haqida savolga javob berayotganda, sud psixolog eksperti o'zining maxsus bilimlari chegarasidan, jarayondan tashqari, o'z vakolati doirasidan chiqib ketgan va sud vakolati chegaralariga kirgan. Rivojlanishining birinchi bosqichida sud psixologik ekspertizasi imkoniyatlariga vakolatidan ortiqcha baho berish, ehtimol qonuniydir, chunki amaliy psixologiya darajasi yuridik amaliyot ehtiyojlaridan ochiq-oydin orqada qolgan edi. Bu esa o'z navbatida vazifalarni noto'g'ri, xato belgilashga va ularni yechish uchun vositalarni noadekvat tanlashga olib kelar edi.

Sud psixologik ekspertizaga huquqiy holatlarni aniqlash vakolati berilib, faqatgina ko‘rsatmalar haqiqiylikni tekshirish emas, balki ularni isbotlash, qonunbuzarlikni sodir etgan shaxs hatti-harakatlarida aybdorlikni aniqlash vositasi sifatida mustahkamligini tekshirish ham kiritilganligini ko‘rishimiz mumkin. Garchi bunga asos bo‘lmasa ham, qandaydir ishonchsizlik haligacha ham oxirigacha bartaraf etilmagan. Aksincha, qonuniy sud ishida mukammalashib borayotgan amaliyotning, o‘ziga borayotgan ehtiyojlari sharoitida, zamonaviy psixologiya fanining imkoniyatlariga yetarlicha baho bera olmaslik o‘rinlidir.

Olimlarning jiddiy tadqiqot ishlari (xususan, A.R.Luriya, M.M.Kochenov, A.R.Ratinov, V.L.Vasilev, V.F.Pirojkov, A.V.Dulov, V.F.Yengalichev, S.S.Shipshin va boshqalarning) jinoiy va fuqarolik ishlari bo‘yicha sud jarayonlarining maqsadlariga nisbatan sifatli darajada psixologik vazifalarni qo‘yish va hal etish imkonini beradi.

Sodir bo‘lgan jinoyatni tergov qilish jarayonida, shuningdek uni sud muhokamasida tekshiruv vaqtida ish uchun ahamiyatli bo‘lgan qator holatlar yuzasidan maxsus bilim, ya‘ni fan, texnika, san‘at yoki kasbni qo‘llab, tekshiruv o‘tkazish va shuning asosida tegishli ma‘lumotlarni olish zarur bo‘ladi. Bunday tekshiruvlar maxsus jihozlangan laboratoriya va ilmiy-tekshirish muassasalarida maxsus bilimga ega bo‘lgan mutaxassislar tomonidan o‘tkaziladi.

Hozirgi vaqtda sud psixologik ekspertiza nazariyasida, mavjud bo‘lgan hal etilmagan muammolarga qaramay, yetarli darajada ilmiy vositalar mavjud. Ular yuridik faoliyatning turli sohalarida amaliy vazifalarni hal etish uchun psixologiya fanining yutuqlaridan foydalanish imkonini beradi.

Kriminalistik ekspertizasining jinoyatni tekshirishda, tergov qilishda va sud jarayoni muhokamasi davrida o‘tkazilish zaruriyati tug‘iladi. O‘zbekiston Respublikasi JPKning 172-moddasida ko‘rsatilishicha “Ish uchun ahamiyatli holatlar to‘g‘risidagi ma‘lumotlarni fan, texnika, san‘at yoki kasb sohasi bo‘yicha bilimi bo‘lgan shaxs o‘tkazadigan maxsus tekshirish orqali olish mumkin bo‘lganda ekspertiza tayinlanadi. Surishtiruvchi, tergovchi, prokuror, sudya, mutaxassislar, xolislarning bunday bilimlarga ega bo‘lishi ekspertiza tayinlash zaruratidan ozod etmaydi [99].

Ekspert oldiga qo‘yilgan savollar va uning bergan xulosasi ekspertning maxsus bilimlari doirasidan tashqari chiqishi mumkin emas.

Ekspertizani ushbu Kodeksda belgilangan tartibga xilof ravishda o‘tkaziladigan tekshiruv bilan almashtirishga yo‘l qo‘yilmaydi. Idoraviy tekshiruv xulosasi, taftish hujjatlari, mutaxassislar maslahati ekspertiza o‘tkazish zaruratini istisno etmaydi”, - deyilgan. Umuman olganda, sud psixolog ekspertining sudga doir psixologik ekspertizasi yuzasidan vakolatlari to‘g‘risidagi yetarli darajada ma‘lumotga ega bo‘lishi sifatli sudga oid psixologik ekspertizalarni o‘tkazish uchun juda muhimdir.

Natijalar. Endi bevosita nazorat tajribadan keyin sud psixolog eksperti ijtimoiy-psixologik kompetentligi va emotsional intellekti o‘rtasidagi korrelyatsion bog‘lanishlar tahliliga o‘tamiz.

1-jadval.

Besh yilgacha ish stajiga ega bo‘lgan sud psixolog ekspertlari ijtimoiy-psixologik kompetentligi bilan emotsional intellekti umumiy ko‘rsatkichlari orasidagi korrelyatsion bog‘lanish natijalari (n=41, nazorat tajribadan keyin)

	Shkalalar	Emotsional intellekt (N.Xoll metodikasi bo‘yicha)				
		Emotsional bilimdonlik	O‘z emotsiyasini boshqarish	O‘zini-o‘zi rag‘batlantirish	Empatiya	O‘zga insonlarning kechinmalarini sezish
Umumiy psixologik kompetentlik (Kumitsina)	Insonlarni tushunish	0,638**	-0,080	0,304	0,482*	0,639**
	Vaziyatlarni tushunish	0,692**	0,507*	0,263	-0,103	0,706**
	Uddaburonlik	0,220	0,049	0,098	0,203	0,276
	Axloqiy ustanovkalar	0,259	0,604*	0,502	0,703**	0,091
	Muvaffaqiyatga erishganlik motivatsiyasi	0,572*	-0,036	0,508*	0,402	0,506*
	Emotsional barqarorlik	0,302	-0,123	0,096	0,208	0,341
	Imidj	0,403*	0,635*	0,506*	0,108	0,631*
	Sotsial psixologik kompetentlik	0,603**	0,528*	0,654*	0,100	0,709**

Verbal kompetentlik	0,489*	-0,032	0,482	0,282	0,509*
Operativ ijtimoiy-psixologik kompetentlik	0,422	0,573*	0,681**	0,512*	0,444
Ego kompetentlik	-0,090	0,353*	-0,098	0,622	-0,068
Kommunikativ kompetentlik	-0,108	0,516*	0,621*	-0,011	-0,091
Ishonchlilik	-0,101	0,262	0,013	0,746**	-0,101
Barqaror insoniy munosabatlar	0,009	-0,024	-0,063	0,712**	0,012
Shaxslilik kommunikativ imkoniyati	0,603*	0,082	0,096	0,701*	0,625*

Izoh: * $r \leq 0,05$, ** $r \leq 0,01$

Olib borilgan trening mashg'uloti natijasida aniqlovchi tajribada qo'lga kiritilgan natijalarning ijobiy tomonga o'sganligini ko'rishimiz mumkin. Nazorat tajribasidan olingan ma'lumotardan ko'rinib turibdiki, sud psixolog ekspertlarining emotsional intellekti bilan ijtimoiy-psixologik kompetentlik ko'rsatkichlarining ijobiy shakllanayotganligini belgilovchi bir qancha statistik ahamiyatga ega bo'lgan alomatlar o'rtasidagi korrelyatsion bog'liqlikda o'z aksini topgan. Besh yilgacha ish stajiga ega bo'lgan sud psixolog ekspertlaridagi bunday ijtimoiy-psixologik imkoniyatning mavjudligi kasbiy faoliyatni to'g'ri tashkil qiluvchi omillardan biri sifatida xizmat qiladi. Natijada sud psixolog ekspertlari ekspertiza jarayonida vujudga kelishi mumkin bo'lgan turli nizoli holatlar va o'zaro ziddiyatlarni bartaraf etish qobiliyatiga ega bo'lishni biladilar.

Yuqoridagi jadvaldan bilishimiz mumkinki, besh yilgacha ish stajiga ega bo'lgan sud psixolog ekspertlarining ijtimoiy-psixologik kompetentligi bilan emotsional intellektini o'zaro bog'lovchi jihatlarga e'tibor qaratadigan bo'lsak, ularda insonlarni tushunish bilan o'zga insonlarning kechinmalarini sezish ($r=0,639$, $p \leq 0,01$) va emotsional bilimdonlik ($r=0,638$, $p \leq 0,01$) bilan yuqori ijobiy korrelyatsiya bergan bo'lsa, o'z emotsiyasini boshqarish ($r=-0,080$, $p \leq 0,01$) shkalasi bilan salbiy, vaziyatlarni tushunish o'zga insonlarning kechinmalarini sezish ($r=0,706$, $p \leq 0,01$), emotsional bilimdonlik ($r=0,692$, $p \leq 0,01$) bilan yuqori ijobiy, empatiya ($r=-0,103$, $p \leq 0,01$) bilan salbiy, axloqiy ustanovkalar empatiya ($r=0,703$, $p \leq 0,01$) o'z emotsiyasini boshqarish ($r=0,604$, $p \leq 0,05$) bilan yuqori ijobiy, muvaffaqiyatga erishganlik motivatsiyasi emotsional bilimdonlik ($r=0,572$, $p \leq 0,05$) bilan yuqori ijobiy, o'z emotsiyasini boshqarish ($r=-0,036$) bilan salbiy, emotsional barqarorlik o'z emotsiyasini boshqarish ($r=-0,019$) bilan salbiy, verbal kompetentlik o'zga insonlarning kechinmalarini sezish ($r=0,509$, $p \leq 0,05$) bilan yuqori ijobiy, o'z emotsiyasini boshqarish ($r=-0,032$) bilan salbiy, ego kompetentlik, kommunikativ kompetentlik uchta, ishonchlilik va barqaror insoniy munosabatlar ikkita shkala bilan salbiy korrelyatsiya namoyon qilgan bo'sa, uddaburonlik, axloqiy ustanovkalar, imidj, sotsial psixologik kompetentlik, operativ ijtimoiy-psixologik kompetentlik va shaxslilik kommunikativ imkoniyati barcha emotsional intellekt shkalalari bilan ijobiy korrelyatsion bog'liklik kuzatilganligi qo'llanilgan psixotexnikalarning samarali ta'siri ostida rivojlanganligidan dalolat beradi va bu holat sifati sud psixologik ekspertizalarni amalga oshirish uchun muhim ahamiyat kasb etadi (1-jadval).

Kasbiy kompetentlikni rivojlantirish bo'yicha o'quv modulini amalga qo'llash natijasida qator samaradorlikka erishildi, deyish mumkin. Dissertatsion tadqiqotimizning samaradorligini aniqlash uchun qayta diagnostik tadqiqot ishlarini amalga oshirish natijasida olingan ma'lumotlar tahlili o'quv moduligacha va undan keyingi holat bo'yicha o'rtacha miqdoriy ko'rsatkichlar diapazonida qiyosiy jihatdan taqqoslandi. Bu esa sud psixolog eksperti ijtimoiy-psixologik kompetentlik omillariga aloqador bo'lgan kasbiy kompetentlikning o'ziga xos tarzda o'zgartirilganligini ko'rsatadi. O'quv modulida sud psixolog eksperti kasbiy kompetentligini ta'minlovchi sohaga oid qonun va qonun osti hujjatlari yuzasidan huquqiy, hamda psixodiagnostik ishlarni qo'llay olish bo'yicha bilimdonligini oshirish nazarda tutilgan. Buni barcha sud psixolog ekspertlarining o'quv modulini qo'llashdan keyingi natijalari ham tasdiqlaydi (2-jadval, 1-rasm).

2-jadval.

Sud psixolog eksperti kasbiy kompetentligi namoyon etilishining qiyosiy tahlili (ijtimoiy psixologik so'rovnoma asosida)

savol	besh yilgacha ish stajiga ega bo'lganlar n1=41	O'sish	besh yildan ortiq ish stajiga ega bo'lganlar n2=61	O'sish
-------	--	--------	--	--------

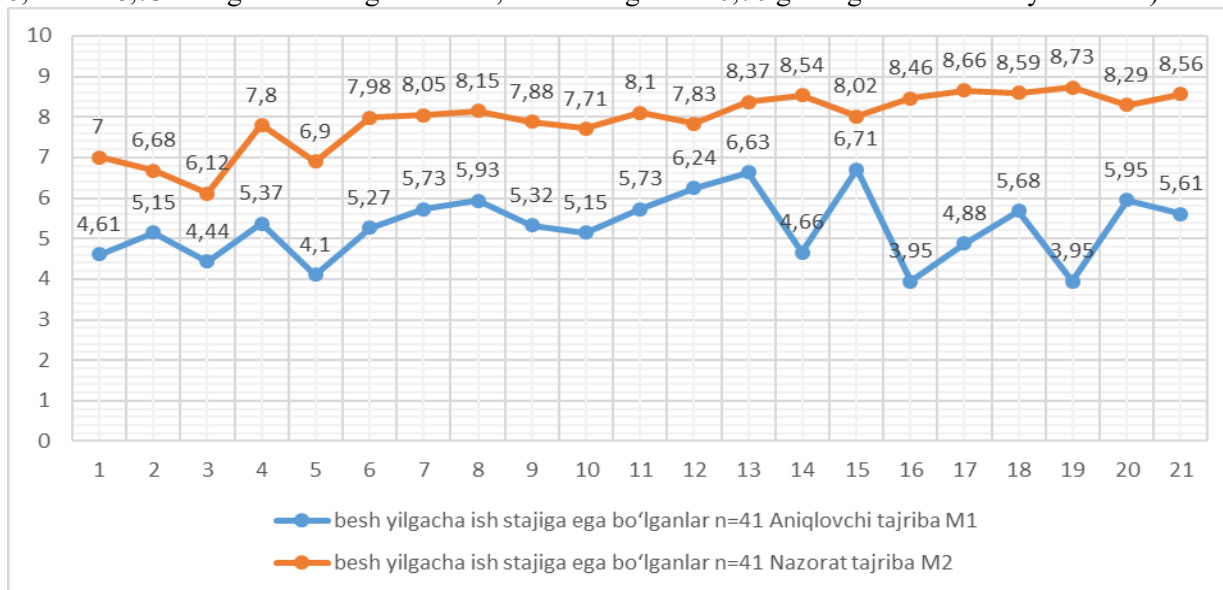
lar	Aniqlovchi tajriba		Nazorat tajriba		farqi	Aniqlovchi tajriba		Nazorat tajriba		farqi
	M1	S	M2	S	M	M1	S	M2	S	M
1	4,61	2,17	7,00	2,04	2,39	6,34	2,19	8,23	1,27	1,89
2	5,15	2,34	6,68	2,32	2,24	6,20	2,37	8,69	1,72	2,49
3	4,44	2,43	6,12	2,64	1,68	6,43	2,28	8,30	1,58	1,87
4	5,37	3,42	7,80	3,09	2,43	7,28	2,92	8,69	2,19	1,41
5	4,10	2,03	6,90	2,41	2,80	6,61	2,30	8,57	1,12	1,96
6	5,27	2,74	7,98	2,20	2,71	6,16	2,29	8,75	1,39	2,59
7	5,73	2,31	8,05	2,05	2,32	6,87	2,16	8,92	1,33	2,05
8	5,93	2,25	8,15	1,97	2,22	6,49	2,12	8,62	1,56	2,13
9	5,32	2,71	7,88	2,40	2,56	6,20	2,25	8,87	1,12	2,67
10	5,15	2,42	7,71	2,47	2,56	6,00	2,14	9,00	1,25	3,00
11	5,73	2,30	8,10	2,07	2,37	6,38	2,49	8,26	2,42	1,88
12	6,24	2,42	7,83	2,08	1,59	6,84	2,23	9,13	1,27	2,29
13	6,63	1,93	8,37	2,03	1,74	6,13	2,28	8,98	1,50	2,85
14	4,66	2,34	8,54	2,19	3,88	5,74	2,45	8,98	1,52	3,24
15	6,71	1,95	8,02	2,33	1,31	6,93	2,00	8,90	1,49	1,97
16	3,95	2,02	8,46	2,20	4,51	6,05	2,25	7,70	1,80	1,65
17	4,88	2,29	8,66	1,97	3,78	7,02	2,19	9,21	1,29	2,19
18	5,68	2,39	8,59	2,04	2,91	7,08	2,47	9,36	1,13	2,28
19	3,95	2,32	8,73	1,90	4,78	6,30	2,64	9,18	1,36	2,88
20	5,95	2,27	8,29	2,03	2,34	6,85	2,23	9,21	0,90	2,36
21	5,61	2,27	8,56	1,73	2,95	6,44	2,25	9,10	1,11	2,66

Izoh:

M – o‘rtacha qiymat

S – standart xatolik

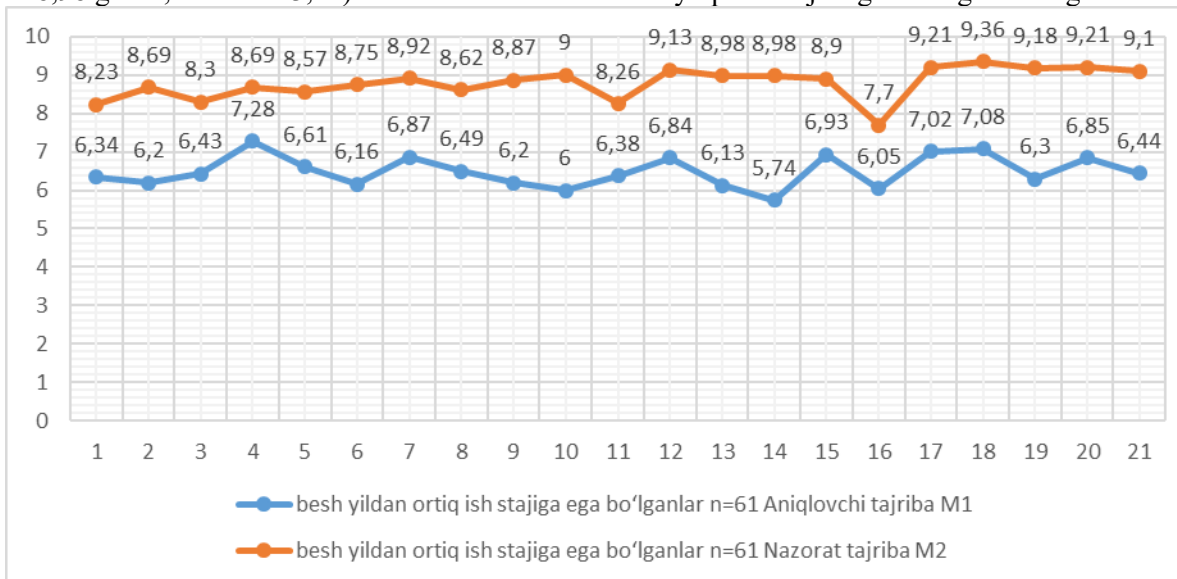
Yuqoridagi jadvaldan ham ko‘rinib turibdiki, o‘quv moduli qo‘llanilishdan oldingi ko‘rsatkichlar bilan o‘quv modulini o‘zlashtirgandan so‘ng besh yilgacha va besh yildan ortiq ish stajiga ega bo‘lgan sud psixolog ekspertlarida barcha ko‘rsatkichlarga o‘shirish kuzatildi (aniqlovchi tajriba o‘rtacha ko‘rsatkich M1 3,95dan 6,71 gacha standart og‘ish S-0,80 ga teng holatda namoyon bo‘lgan bo‘lsa, nazorat tajribada esa o‘rtacha ko‘rsatkich M2 6,12 dan 8,73 oralig‘ida o‘shirishga erishilib, standart og‘ish S-0,70 ga teng holatda namoyon bo‘ldi).

1-rasm Sud psixolog eksperti kasbiy kompetentligi namoyon etilishining qiyosiy tahlili (besh yilgacha ish stajiga ega bo'lganlar n=41)

Besh yilgacha ish stajiga ega bo'lgan sud psixolog ekspertlarida ayniqsa Respondentning ish uchun ahamiyatli bo'lgan holatlarni idrok qila olishini baholash usullarini qo'llay olishi (M1-6,30 dan M2-9,18 gacha, o'sish M-2,88), xulosa berishning iloji yo'qligi to'g'risidagi hujjat tayyorlash bo'yicha (M1-3,95 dan M2-8,46 gacha, o'sish M-4,51), sud ekspertizasini o'tkazish asoslari va muddatlarini tushuntirishga doir bilimi (M1-4,66 dan M2-8,54 gacha, o'sish M-3,88) kabilarda ko'rsatkichlarda yuqori darajadagi o'sishga erishilgan.

Besh yildan ortiq ish stajiga ega bo'lgan sud psixolog ekspertlarida ayniqsa, respondentning ish uchun ahamiyatli bo'lgan holatlarni idrok qila olishini baholash usullarini qo'llay olishi (M1-3,95 dan M2-8,73 gacha, o'sish M-4,78), sud ekspertlarining malakasini va huquqiy bilimlarini oshirish bo'yicha (M1-6,00 dan M2-9,00 gacha, o'sish M-3,00), sud ekspertizasini o'tkazish asoslari va muddatlarini tushuntirish doir bilimi (M1-5,74 dan M2-8,98 gacha, o'sish M-3,24) kabilarda ko'rsatkichlarda yuqori darajadagi o'sishga erishilgan

2-rasm. Sud psixolog eksperti kasbiy kompetentligi namoyon etilishining qiyosiy tahlili (besh yildan ortiq ish stajiga ega bo'lganlar n=61)

(aniqlovchi tajriba o'rtacha ko'rsatkich M1 5,74dan 7,28 gacha, standart og'ish S-0,41 ga teng holatda namoyon bo'lgan bo'lsa, nazorat tajribada esa o'rtacha ko'rsatkich M2 6,12 dan 8,79 oralig'ida o'sishga erishildi. Standart og'ish S-0,41 ga teng holatda namoyon bo'ldi) (3.1.6-jadval, 7-rasm).

Yuqoridagi natijalarga tayangan holda shuni qayd etish mumkinki, “Sud psixolog eksperti kasbiy kompetentligi o'quv moduli”ni qo'llash asosida sud psixolog eksperti ijtimoiy-psixologik kompetentligini rivojlantirishda ularning kasbiy kompetentlik bilan ijobiy aloqadorlikda to'g'ri proporsionalligi, malaka va kasbiy bilimdonligiga ko'ra sifatli sud psixologik ekspertizalarni o'tkazish uchun ustuvor xarakterga ega ekanligi isbotlandi.

Umuman olganda, sud psixolog eksperti kasbiy kompetentligi ko'rsatkichining o'sishi bilan ularning ijtimoiy-psixologik kompetentligi yuqori bo'lishiga xizmat qiladi.

Xulosa. Shaxsning kasbiy rivojlanishi bilan bog'liq ravishda yuzaga keladigan psixologik xususiyatlarni rivojlantirishga qaratilgan psixotexnika, hamda o'quv modulining samaradorligini baholashda aniqlovchi va nazorat tajribalaridan olingan natijalarning tahlillariga asoslanib, qolaversa, sud psixolog ekspertlarining ijtimoiy-psixologik kompetentligini rivojlantirish dasturi va uni sud psixolog ekspertlarining kasbiy faoliyatiga ta'siri natijasini tadqiq qilish bo'yicha quyidagilar aniqlandi:

Ijtimoiy-psixologik va kasbiy kompetentlik sud psixolog ekspertining samarali faoliyat yuritishini ta'minlovchi sohaga oid bilim, ko'nikma va malakalari majmui sifatida sud psixolog ekspertining kasbiy faoliyatida ahamiyatli ekanligi aniqlandi.

Sud psixolog ekspertining kasbiy faoliyatida ijtimoiy-psixologik kompetentlikning namoyon etilishi va rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar professionallik darajasini takomillashuviga xizmat qilishi mumkin.

Sud psixolog ekspertining u yoki bu insonlar bilan o‘zaro adekvat munosabatga kirisha olishi, xususan, sudga oid psixologik ekspertizalarda yuqori darajada muloqotmandligi, muloqot vaziyatlarini tahlil etuvchanlik, suhbatdoshning xulq-atvori, hatti-harakatlari, ruhiy kechinmalariga nisbatan adekvat sezuvchanlik va turli xil vaziyatlarga nisbatan muayyan darajada moslashuvchanlik sifatlarining namoyon etilishi bilan xarakterlanadi.

Sud psixolog ekspertlarining ijtimoiy-psixologik kompetentligining namoyon etilishi, har bir sud psixolog ekspertida o‘ziga xos tarzda shakllangan kasbiy va kommunikativ kompetentlik kabi omillarga bevosita bog‘liqligi ijtimoiy-psixologik kompetentlik, kasbiy faoliyati samaradorligini belgilashga va shaxs barkamolligini ta’minlashga xizmat qiladi.

Sud psixolog eksperti ijtimoiy-psixologik kompetentligi va kasbiy kompetentlik omillariga bog‘liq ravishda namoyon bo‘lishi sud psixologik ekspertizasini yuqori samaradorlik asosida tashkil qilish va uni o‘tkazishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Sud psixolog ekspertining sud psixologik ekspertizalarni belgilangan me’yorlar asosida tashkil qilishi va uni o‘tkazishi ularning sohaga oid bilimdonligiga bevosita bog‘liq. Shu nuqtayi nazardan sohaga oid tushunchalar haqida bilimga ega bo‘lishi va uni amaliyotga qo‘llay olishi imkoniyatlarini baholash orqali ularning ijtimoiy-psixologik kompetentligini aniqlash imkoniyati yaratildi.

Kasbiy kompetentlikni rivojlantirish bo‘yicha o‘quv modulini amalda qo‘llash natijasida qator samaradorlikka erishildi, sud psixolog eksperti ijtimoiy-psixologik kompetentlik omillariga bog‘liq bo‘lgan kasbiy kompetentlikning yuqori diapazonda ko‘tarilganligini ko‘rsatadi. O‘quv modulida sud psixolog eksperti kasbiy kompetentligini ta’minlovchi sohaga tegishli bo‘lgan me’yoriy hujjatlar bo‘yicha savodxonligi, shuningdek psixodiagnostik ishlarni amalga qo‘llay olishi, sudga oid psixologik ekspertisasi xulosasini sifatli tarzda rasmiylashtirish bo‘yicha bilimdonligini oshirishga erishildi.

Sud psixologik ekspertisasi ishlarida faoliyat olib boradigan ekspertlarning ijtimoiy-psixologik kompetentligi omillarini namoyon etilishi va rivojlanishi masalasini chuqurroq tahlil qilish uchun kelgusida ijtimoiy-psixologik kompetentlikning sud psixolog eksperti sifatidagi faoliyatiga tayyorlik darajasi bilan bog‘liqlik tomonlarini tadqiq etish maqsadga muvofiq.

Adabiyotlar:

1. Golniiz G., Schulz-Wulf G. Rhythmisches psychomotorische Musiktherapie. Yena, 2004.-112 p.
2. Glassman A.H., Shapiro P.A., Depression and the course of coronary artery disease. Am J Psychiatry. 1998. – P. 4-11.
3. Gmott H.G. between Parent and Children. N.Y., 2003. P – 219.
4. Maxmudova Z.M., Olimov L.Ya. O‘smirlarda ekstremal vaziyatlarda psixologik himoya mexanizmlarini shakllantirish. Monografiya. “Buxoro viloyat bosmaxonasi MChJ” nashriyoti. Buxoro. 2021. -B. 160.
5. Maxmudova Z.M., Olimov L.Ya. Psychodiagnosics. O‘quv qo‘llanma. “Turon zamin ziyo” nashriyoti. Toshkent 2014. -B. 298.
6. Olimov L.Ya. Psixodiagnostika va psixometrika asoslari. Darslik. “Durdona” nashriyoti. Buxoro. 2021. -B. 747.
7. Olimov L.Ya. Umumiy psixodiagnostika. “Durdona” nashriyoti. Buxoro. 2020. -B. 1103.
8. Olimov L.Ya., Maxmudova Z.M.. Psixodiagnostika va eksperimental psixologiya. o‘quv qo‘llanma. “Turon zamin ziyo” nashriyoti. T. 2020. -B. 820.
9. Olimov L.Ya., Nazarov A.M.. Xulqi o‘gishgan bolalar psixologiyasi. O‘quv qo‘llanma. “Tafakkur avlodi” nashriyoti. Buxoro. 2020. -B. 490.
10. Olimov L.Ya., M.B.Rasulova. O‘smir shaxsi shakllanishida ahloqiy normalarning ijtimoiypsixologik ahamiyati. Science and education. Scientific journal. Volume 3, issue 3. March 2022 675-683 p.
11. Olimov L.Ya., Maxmudova Z.M. Ekstremal vaziyatlarda koping xulq-atvor va strategiyalar namoyon bo‘lishining ijtimoiy psixologik xususiyatlari. Psixologiya ilmiy jurnali. 2021 yil, 3 son 98-106 b.
12. Olimov L.Ya., Maxmudova Z.M. O‘smirlarda psixologik himoya mexanizmlarining namoyon bo‘lishining o‘ziga xosligi. Psixologiya ilmiy jurnali. 2021 yil, 4 son 103-112 b.

13.Olimov L.Ya., Maxmudova Z.M. Psixologicheskie mexanizmi deviantnogo povedeniya. Psixologiya XXI veka. Yaroslavl., 2020. –S. 125-127.

14.Olimov L.Ya., Maxmudova Z.M. Stressli vaziyatlarda psixologik himoya mexanizmlari va koping xulq-atvor namoyon bo‘lishining ijtimoiy psixologik xususiyatlari. Psixologiya. Uchrediteli: Buxarskiy gosudarstvenniy universitet, 31-38.

15.Olimov L.Ya., Maxmudova Z.M. Stressli vaziyatlarda psixologik himoya mexanizmlari va koping xulq-atvor namoyon bo‘lishining ijtimoiy psixologik xususiyatlari: stressli vaziyatlarda psixologik himoya mexanizmlari. Psixologiya ilmiy jurnali. 2020 yil, 4 son 109-115 b.

16.Plutchik R., Kellermann H., Conte H.R. A structural theory of ego defences and emotions // Isard C. E. (ed.) Emotions in personality and psychopathology. N.Y.: Plenum, 1979. – P. 229-257.

17.Pratt L.A. Ford D.E., Crum R.M., et al. Depression, psychotropic medication, and risk of myocardial infraction: prospective data from Baltimore ECA follow-up. Circulation 1996; 94:3123-3129.

18.Reynolds C.K., Gutkin T.B. School Psychology: Essentials of theory and Practice – IV.V., 1984.

19.Satir V. The new peoplemaking. – California: Science and Behavior Books, Inc., Montain View, 2003. - 400 p.

Мундарижа/Содержание/Contents

№		bet
		стр
		page
1	<i>Атаева Гульсина Исроиловна</i>	3
	Психологическая зависимость молодежи от современных цифровых технологий	
	Yoshlarning zamonaviy raqamli texnologiyalarga psixologik bog'liqligi	
	Psychological dependence of young people on modern digital technologies	
2	<i>Xasanova Saidaxon Ganijonovna</i>	8
	Mahtabgacha yoshdagi bolalarda xavotirlanishning diagnostik tahlili	
	Диагностический анализ тревожности у детей дошкольного возраста	
	Diagnostic analysis of anxiety in children of preschool age	
3	<i>Xodjaeva Saida Qodirovna</i>	15
	Psixologiya darslarida bilimlarni anglashning imkoniyatlarini o'rganish (hamkorlik metodini qo'llash va uning natijalari)	
	Изучение возможностей понимания знаний на уроках психологии (с применением метода сотрудничества и его результатов)	
	Studying the possibilities of understanding knowledge in psychology lessons (applying the collaborative method and its results)	
4	<i>Yusupjonova Iroda Abdirayimjonovna</i>	20
	Amaliy psixologiya yo'nalishi talabalari kasbiy shakllanishining psixologik xususiyatlari	
	Психологические особенности профессионального становления студентов направления прикладная психология	
	Professional training of practical psychology students psychological characteristics	
5	<i>Ziyavutdinova Xumora Shermamatovna</i>	27
	O'zbek oilalarida er-xotin o'rtasidagi zo'ravonlikni yuzaga kelishining hududiy tafovutlari	
	Региональные различия в распространенности насилия между супругами в узбекских семьях	
	Social psychological features of marital violence in uzбек families	
6	<i>Mirzaeva Sayёra Rustamovna</i>	32
	Oilali talabalarida sog'lom turmush tarzini rivojlantirishning ijtimoий - psixologik determinantlari	
	Социально-психологические детерминанты развития здорового образа жизни женатых студентов	
	Socio-psychological determinants of healthy lifestyle development in married students	
7	<i>Исмоилов Темур Исломович</i>	37
	Факторы, влияющие на формирование вербально-коммуникативных компетенций будущих педагогов	
	Bo'lajak o'qituvchilarning verbal-kommunikatsion kompetentlarining shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar	
	Factors influencing the formation of verbal-communicational competences of future teachers	
	<i>Кулиев Ёркин Каримович</i>	41

8	К некоторым особенностям формирования антикоррупционного отношения	
	Korrupsiyaga qarshi munosabatni shakllantirishning ayrim xususiyatlari	
	Some features of the formation of an anti-corruption attitude	
9	Мелибаева Рузахон Насировна	45
	Тиббиётда психодиагностикани жорий этиш моделини такомиллаштириш	
	Усовершенствование модели внедрения психодиагностики в медицине	
10	Improvement of the model of introduction of psychodiagnostics in medicine	
	Matayusupova Iroda Xamidovna	52
	О'spirinlardagi xavotirlanishni bartaraf etish - nizolarni oldini olish sifatida	
11	Устранение подростковой тревожности как предупреждение конфликтов	
	Eliminating teenage anxiety as conflict prevention	
	Norqo'ziyeva Dilrabo Sheraliyevna	59
12	Мактаб о'quvchilarida konstruktiv xulqni shakllantirishning prosotsial shart-sharoitlari	
	Просоциальные условия формирования конструктивного поведения школьников	
	Prosocial conditions of constructive behavior formation in school students	
13	Abduqahhorova Shahnoza	65
	Emotsional-frustratsion xususiyatlar tushunchasining psixologik tabiati	
	Психологическая характеристика понятия эмоционально-фрустрационные свойства	
14	Psychological feature of the concept of emotional-frustrating properties	
	Tilavov Muxtor Xasan o'g'li	71
	Rahbar xodimlarga psixologik xizmat ko'rsatishning ijtimoiy-psixologik mexanizmlari	
15	Социально-психологические механизмы оказания психологических услуг лидерам	
	Social-psychological mechanisms of providing psychological services to leaders	
	Abdurayimov Sardorbek Odiljon o'gli	76
16	Talabalarning muvaffaqiyatli oila haqidagi tushunchalarini ijtimoiy-psixologik determinantlari	
	Социально-психологические детерминанты представлений студентов об успешной семье	
	Socio-psychological determinants of students' conceptions about the successful family	
17	Ahmadov Shohruh Rahmatullo o'g'li	81
	О'smirlarda oilaviy nizolarni bartaraf etishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	
	Социально-психологическая характеристика разрешения семейных споров у подростков	
18	Social-psychological characteristics of the resolution of family disputes in adolescents	
	Aminova Dilnoza Orifjonovna	86
	Professional ta'lim o'quvchilarida kasbiy imijni shakllantirishning muhim psixologik jihatlari	
19	Важные аспекты формирования профессионального образа у студентов профессионального образования	
	Important aspects of professional image formation in professional education students	
	Asranboyeva Munajat Halimjanovna	91
20	Ota-ona va farzand munosabatlarida bir-birini tushunishning psixologik	

	xususiyatlari	
	Психологические особенности взаимопонимания в отношениях родителей и детей	
	Psychological characteristics of mutual understanding in the relationship of parents and children	
	Axmedova Zarrina Jamilovna	97
18	Boshlang'ich sinf o'quvchilarni moslashuvining pedagogik-psixologik xususiyatlari	
	Педагогико-психологические особенности адаптации младших школьников	
	Pedagogical and psychological characteristics of the adaptation of primary school students	
	Badritdinova Madina Baxromovna	103
19	Talabalarda imtihon jarayoni bilan bog'liq fobiyalarni bartaraf etishning psixologik mexanizmlari	
	Психологические механизмы устранения фобий, связанных с экзаменационным процессом, у студентов	
	Psychological mechanisms of eliminating phobias related to the examination process in students	
	Baqoyeva Maftuna Shuxratovna	110
20	Bulling holatlarining maktab o'quvchilariga ta'sir etuvchi faktorlari	
	Факторы, влияющие на ситуации буллинга над школьниками	
	Factors affecting bullying situations on school students	
	Hikmatov Akmal Sadulloevich	117
21	Shifokorlarning ijtimoiy-psixologik kompetentligining o'ziga xos prinsiplari	
	Особенности социально-психологической компетентности врачей	
	Specific principles of social-psychological competence of doctors	
	Islamova Dilafruz Bustanovna	121
22	Mehribonlik uyidagi qizlarning ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirish imkoniyatlarini empirik o'rganish natijalari tahlili	
	Анализ результатов эмпирического изучения возможностей развития социальных компетенций девочек в детском-доме	
	Analysis of the results of the empirical study of the possibilities of developing the social competences of girls in the orphanage home	
	Mamatova Nafisaxon Ro'ziboyevna	127
23	Yoshlarning oilaviy munosabatlarga ustanovkasining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	
	Социально-психологические особенности установки молодежи на семейные отношения	
	Socio-psychological characteristics of the instruction in family relations of young people	
	Omonov Sherali Ibroxim o'g'li	135
24	Iqtisodiy munosabatlarda reklama va uning shaxs idrokiga psixologik ta'siri	
	Реклама в экономических отношениях и ее психологическое влияние на восприятие личности	
	Advertising in economic relations and its psychological effect on personal perception	
	Otaqulova Dilorom Azimjonovna	139
25	O'smirlarda empatik harakatlarni shakllantirishning psixologik shartlari	
	Психологические условия формирования эмпатических действий у подростков	
	Psychological conditions for the formation of empathic actions in adolescents	

26	<i>Qodirov Obid Safarovich</i>	143
	O'smirlar xulq-atvori psixokorreksiyasining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari va psixoprofilaktik mexanizmlari	
	Социально-психологические характеристики и психопрофилактические механизмы психокоррекции подросткового поведения	
	Social-psychological characteristics and psychoprophylactic mechanisms of psychocorrection of adolescent behavior	
28	<i>Qurbonova Shaxloxon Baxadirovna</i>	149
	Sil bilan og'riqan bemorlarda kasallikka munosabatni o'rganilish zarurati	
	Необходимость изучения реакции на заболевание у больных туберкулезом	
	The need to study the response to the disease in patients with tuberculosis	
29	<i>Rustamov Shavkat Shuxratovich</i>	153
	Значение математических методов в формировании инновационной компетентности студентов	
	Talabalar innovatsion kompetenligini shakllantirishda matematik usullarning ahamiyati	
	The importance of mathematical methods in the formation of innovative competency of students	
30	<i>Shermatov Fayzullo Toshtillayevich</i>	157
	Harbiy xizmatga yangi chaqirilgan kursantlarda moslashuvchanlik qobiliyatini aniqlashning empirik tahlili, xulosa va tavsiyalar	
	Выводы и рекомендации эмпирического анализа определения адаптивности у рекрутеров на военную службу	
	Conclusions and recommendations of empirical analysis of the determination of adaptability in recruiters for military service	
31	<i>Shonazarov Asror Maxmaisoyevich</i>	162
	Umumta'lim tizimi rahbarlarining kasbiy-axloqiy kompetentligi	
	Профессионально-этическая компетентность руководителей системы общего образования	
	Professional and ethical competence of the leaders of the general education system	
32	<i>Shoymardonova Muxsina Raxmatovna</i>	167
	O'qituvchilarda innovatsion faoliyatga ijobiy munosabatni rivojlantirish va idrok etishning psixologik muammolari	
	Психологические проблемы формирования и восприятия позитивного отношения к инновационной деятельности у педагогов	
	Psychological problems of formation and perception of positive attitude to innovation activity in teachers	
33	<i>Turaxonov Abdulkarim Eshkuziyevich</i>	172
	Shaxs o'z-o'zini anglashining ijtimoiy-psixologik determinantlari	
	Социально-психологические детерминанты личности самоконцепции	
	Social-psychological determinants of personal self-conception	
34	<i>Turg'unov Baxromjon Raximjonovich</i>	178
	Talabalarda intellektual salohiyat namoyon bo'lishining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari va rivojlantirish imkoniyatlari	
	Социально-психологические характеристики интеллектуальной компетентности студентов и возможности развития	
	Social-psychological characteristics of intellectual competence in students and development opportunities	
35	<i>Yuldasheva Nafisaxon Kabilovna</i>	183
	O'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish ijtimoiy-psixologik muammo sifatida	

	Направление студентов на профессию как социально-психологическая проблема Directing students to professions as a social-psychological problem	
36	<i>Yunusxodjaev Zoir Shokirovich</i>	188
	Oiladagi rollar taqsimoti Распределение роли в семье Division of roles in the family	
	<i>Абдуллоев Комилжон Файзуллоевич</i>	192
37	Тадбиркорлик психологиясининг хусусиятлари ва унинг тадбиркорлик фаолиятидаги аҳамияти Характеристика предпринимательской психологии и ее значение в предпринимательской деятельности Characteristics of entrepreneurial psychology and its significance in business activity	
	<i>Абдусаматов Хасанбой Усмонжон ўгли</i>	197
	Ажрим ёқасидаги оилалар билан ишлашнинг ижтимоий-психологик усуллари Социально-психологические методы работы с семьей в ажрим йоқасида Social-psychological methods of working with families on the verge of divorce	
39	<i>Аминова Гулноза Насриддиновна</i>	206
	Мактабгача таълим ташкилоти тарбиячиларида коммуникатив компетентлик омиллари шаклланишининг методологияси Методика формирования факторов коммуникативной компетентности педагогов дошкольной образовательной организации Methodology for the formation of factors of communicative competence of teachers of preschool educational organizations	
	<i>Исмайлова Раъно Нураевна</i>	210
40	Оилавий зўравонлик ва гендер тенглик Домашнее насилие и гендерное равенство Domestic violence and gender equality	
	<i>Мурадуллаева Дилбар Мухаммадиевна</i>	215
	Талабалар ижтимоий интеллектлари ва иқтисодий тафаккур хусусиятларининг назарий таҳлили Теоретический анализ социального интеллекта студентов и особенностей экономического мышления Theoretical analysis of students' social intelligence and characteristics of economic thinking	
42	<i>Нормуминова Дилафрўз Эркиновна</i>	220
	Шахс хавотирланиш хусусиятлари психокоррекциясида когнитив психотерапия имкониятлари Возможности когнитивной психотерапии в психокоррекции особенностей тревожности личности Possibilities of cognitive psychotherapy in psychocorrection of anxiety features of personality	
	<i>Fayziyeva Umida Asadovna</i>	225
43	Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy sifatlarni rivojlantirishning ijtimoiy zaruriyati Социальная необходимость развития профессиональных качеств у будущих учителей The social necessity of developing professional qualities in future teachers	
	<i>Rasulova Zilola Durdimurotovna</i>	230
	Талабалар креатив компетентлигини ривожлантиришнинг педагогик, психологик	

	imkoniyatlari	
	Педагогические и психологические возможности развития творческой компетентности студентов	
	Pedagogical and psychological opportunities of developing creative competence of students	
45	<i>Жуманиязова Илмира Камилжановна</i>	236
	Инсульт ўтказган беморларда ўз-ўзини ҳис қилиш, фаолият, кайфиятнинг психологик диагностикаси (ўфк (сан) сўровномаси асосида)	
	Психологическая диагностика самосознания, активности, настроения у больных, перенесших инсульт (опросника сан (самочувствие, активность, настроение)	
	Psychological diagnosis of self-awareness, activity, mood in stroke patients (on the basis of afc (san) questionnaire)	
46	<i>Abdug'aniyeva Diyora Abdurashid qizi</i>	240
	Shaxs xususiyatlari va koping-strategiya aloqadorligi	
	Взаимосвязь характеристик личности и копинг-стратегии	
	The relationship between personality characteristics and coping strategies	
47	<i>Ablakulov Sherali Davronovich</i>	247
	O'quv jarayonida intuitsiya va improvizatsiyadan foydalanishning nazariy va amaliy asoslari	
	Теоретические и практические основы использования интуиции и импровизации в образовательном процессе	
	Theoretical and practical basis of using intuition and improvisation in the educational process	
48	<i>Alimardonov Zohid Shukurillaevich</i>	251
	Kursantlarda kommunikativ kompetentlikning tarkibiy qismlari o'rtasidagi aloqadorlikni empirik tadqiqotlarda o'rganilishi	
	Изучение взаимосвязи между компонентными частями коммуникативной компетентности студентов в эмпирических исследованиях	
	Study of the relationship between component parts of communicative competence in students in empirical research	
49	<i>Berdiyeva Gulmira Jurayevna</i>	255
	Ta'lim muassasalarida o'qituvchi va talaba o'rtasida ziddiyatlarni bartaraf etishning psixologik xususiyatlari	
	Психологические особенности разрешения конфликтов между преподавателем и студентом в образовательных учреждениях	
	Psychological characteristics of conflict resolution between teacher and student in educational institutions	
50	<i>Hakimov Firuz Norboy o'g'li</i>	261
	Umumiy o'rta ta'lim muassasalarini boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanish usullari	
	Роль цифровых технологий в управлении средним общеобразовательным учреждением	
	The role of digital technologies in the management of general secondary education institutions	
51	<i>Ibadullayeva Shaxnoza Ilxatovna</i>	264
	Dekorativ manzara chizish orqali o'quvchilar ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning psixologik va pedagogik asoslari	
	Психолого-педагогические основы развития творческих навыков учеников через рисования декоративного пейзажа	
	Psychological and pedagogical basis of development of creative skills of primary school children through decorative landscape drawing	

52	<i>Alimardonov Zohid Shukurillayevich</i>	271
	Bo'lajak ofitserlarida kommunikativ kompetentlikni shakllanishining ijtimoiy-psixologik determinantlari	
	Социально-психологические детерминанты формирования коммуникативной компетентности будущих офицеров	
	Social-psychological determinants of formation of communicative competence in future officers	
53	<i>Jumaniyozova Nasiba Ramatillayevna</i>	275
	Farzandiga autizm tashxisi qo'yilgan oila muammolarining o'rganilishi	
	Изучение проблем семьи с ребёнком с диагнозом аутизм	
	Study of the problems of a family with a child diagnosed with autism	
54	<i>Jumaeva Guljaxon O'ralovna</i>	280
	Keksa yoshdagi kishilarda qadriyatlarining namoyon bo'lishi	
	Проявление ценностей у пожилых людей	
	Manifestation of values in older people	
55	<i>Maxkamova Dilfuza Baxtiyarovna</i>	286
	Xotin-qizlarni davlat xizmatlariga ijtimoiy moslashuvini shakllantiruvchi psixologik prediktorlar	
	Психологические предикторы, формирующие социальную адаптацию женщин к государственной службе	
	Psychological predictors that form the social adaptation of women to public services	
57	<i>Nazarova Manzura Mustafo qizi</i>	295
	O'zbekistonda xorijlik talabalarining madaniyatlararo moslashuv uslublarining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	
	Социально-психологические особенности межкультурных стилей адаптации иностранных студентов в узбекистане	
	Socio-psychological characteristics of intercultural adaptation methods of foreign students in uzbekistan	
58	<i>Odiljonova Aziza Abduxakimovna</i>	300
	Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda kreativlik xususiyatlarini shakllantiruvchi psixologik trening dasturi	
	Программа психологического подготовки для формирования творческих характеристик у младших школьников	
	Psychological training program for forming creativity characteristics in primary school students	
59	<i>Olimov Laziz Yarashovich</i>	306
	Sud-psixolog eksperti kompetentligini takomillashtirishning psixologik xususiyatlari	
	Психологические особенности повышения компетентности судебного психолога-эксперта	
	Psychological characteristics of improving the competence of a forensic psychologist expert	
60	<i>Ortiqov Akmal Qobulovich</i>	314
	Bo'lajak ofitserlarda kasbiy-irodaviy sifatlar shakllanishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillarning empirik tahlili	
	Эмпирический анализ социально-психологических факторов, влияющих на формирование профессионально-добровольческих качеств будущих офицеров	
	Empirical analysis of socio-psychological factors affecting the formation of professional and volunteer qualities of future officers	

61	<i>Parmonov Bobir Erkinovich</i>	319
	Oilada maktabgacha yoshdagi bolalarda axloqiy tushunchalar shakllanishining psixologik jihatlari	
	Психологические аспекты формирования нравственных понятий у дошкольников в семье	
	Psychological aspects of the formation of moral concepts in preschool children in the family	
62	<i>Qodirov Obid Safarovich</i>	326
	O'smirlarda jinoyat motivlari shakllanganlik holati va xarakterli xususiyatlari tavsifi	
	Описание формирования преступных мотивов у подростков и характеристика формирования преступных мотивов у подростков	
	Description of the formation of criminal motives in adolescents and characteristics	
63	<i>Vahobova O'giloy Tolibjonovna</i>	330
	Axborot muhitining yoshlar ijtimoiy normalari o'zgarishiga ta'sirining psixologik jihatlari	
	Психологические аспекты влияния информационной среды на изменение социальных норм молодежи	
	Psychological aspects of the influence of the information environment on the change of youth social norms	
64	<i>Quvataliyev Mirzamaxmud Xabibulloyevich</i>	336
	Talabalarning universitet ta'lim sharoitlariga moslashuvining ijtimoiy-psixologik jihatlari	
	Социально-психологические аспекты адаптации студентов к условиям вузовского образования	
	Socio-psychological aspects of students' adaptation to university educational conditions	
65	<i>Raxmatov Faxriddin Umarovich</i>	341
	Voyaga yetmaganlar motivasion yo'nalganligining shaxs-sifat va xususiyatlariga bog'liqligini empirik tadqiq etish	
	Эмпирическое исследование зависимости мотивационной направленности несовершеннолетних от личности и особенностей	
	Empirical study of the dependence of the motivational orientation of minors on personality and characteristics	
66	<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	346
	Boshqaruv qarorlarini qabul qilishning individual-psixologik xususiyatlari	
	Индивидуально-психологические особенности принятия управленческих решений	
	Individual-psychological characteristics of management decision-making	
67	<i>Baratov Xumoюн Шарифович</i>	351
	Жисмоний тарбия ўқитувчисига социал интеллект омиллари намоён этилишининг ўзига хос хусусиятлари	
	Отличительные особенности проявления факторов социального интеллекта у учителя физической культуры	
	Distinctive features of the manifestation of social intelligence factors in a physical education teacher	
68	<i>Jalolov Tursunbek Sadriddinovich</i>	356
	Psixologik ma'lumotlarda matematik usullardan foydalanish (SPSS dasturidan foydalanish)	
	Использование математических методов в психологической информации (с применением программного обеспечения SPSS)	
	Use of mathematical methods in psychological information (using SPSS software)	

	<i>Нарметова Юлдуз Каримовна</i>	<i>361</i>
<i>69</i>	Психосоматик касалликлари билан оғриган беморларда алекситимиянинг намоён бўлиши	
	Проявление алекситимии у больных психосоматическими заболеваниями	
	Manifestation of alexithymia in patients with psychosomatic diseases	
	Памяти Леонида Фёдоровича Чупрова	